

List izhaja vsak petek

in velja s poštno vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Antonu Laknerju, v Studenic, Furlano-vi hiši šte. 8 III. nadstropje. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Prihodnji list izide zastran visocih praznikov že v sredo 24. t. m.

O javnih knjigah ali zemljiščnih bukvah.

(Dalje)

Omenili smo, da niso bile vse občine poknežene grofije goriške in gradišćanske sprejete v Terezijanski kataster, in to je naravno, ako pomislimo, da je spadalo pri ustanovljenju tega katastra veliko občin k tedanji republiki beneški. Te občine na sedanjosti meji italijanskega kraljestva v Tominskem in Cervinjanskem okraju, katerih je menda vsih 24, se nahajajo v posebnih knjigah pri c. k. uradu za javne knjige v Gorici, katere uživajo tudi pravico (pravo) javnosti, tako, da kdor je v njih na dotična zemljišča vknjižen, zadobi knjižno last ravno tako, kakor da bi bil vpisan (intabuliran) v Terezijanskem katastru. Zemljišča teh občin imajo številke cenilnega katastra (od leta 1812), in le te občine imajo prednost, da niso njih zaznamovana zemljišča z raznimi številkami raznih zgoraj naštetih katastrov.

Druga razlika teh občin od družih je ta, da se zaznamujejo kosi iste številke zemljišča s podrednimi številkami (numeri subalterni), in ne s čerkami, kakor v cenilnem katastru družih občin. Jakop Bric n. p. proda svoj travnik v Breginju, imenovan Ledina št. 305 med tri kupovalce v enakih delih; ti deli se potem tako zaznamivajo: Ledina št. $\frac{305}{1}$, $\frac{305}{2}$ in $\frac{305}{3}$.

V okraju Terziškem (Monfalcone) na-

hajamo sopet posebne od vsih doslej naštetih različne zemljiščne knjige, katere se imenujejo: objavne knjige (libri notifiche).

Te knjige obsegajo vse občine Terziškega (Monfalkonskega) okraja, ki so nekdanj pripadale beneški republiki, in se še dandanes: „territorio“ imenujejo. Zemljišča so v te knjige vpisana po občinah; v občinah na ime posestnika pa po imenu, številkah in površju. Številke se imenujejo topografske (krajopisne, numeri topografici) in so različna od številke cenilnega katastra. Ali pa te objavne knjige (Libri Notifiche) uživajo pravico javnosti ali ne, to je, ali doseže tisti, ki je v njih na dotična zemljišča vknjižen knjižno last ali ne, o tem se še dandanes pravoznanci pričajo, večina njih pa trdi, da uživajo tudi te knjige pravico javnosti.

Ker smo že omenili, da imajo nekatere občine sežanskega in komenskega okraja in občina Devinj še posebno zemljiščno knjigo, končali bi bili s tem naštevanje vsih katastrov, ki se v naši majhni grofiji nahajajo, in naši čitatelji nam bodo pritrdili, da je njih število veliko in velika njih različnost; od tod pa prihaja tudi, da ni lahka reč vse natanjčno poznati.

Rekli smo, da imajo javne zemljiščne knjige namen: prvič utrditi posest in last in drugič pa up ali kredit.

Da pa naše zemljiščne knjige ne zadostujejo prvemu namenu, smo že zgoraj omenili, in da ne zadostujejo drugemu, bomo precej dokazali.

Da se ne da posestvo in last utrditi pri toliko in tako različnih in zmedenih zemljiščinih bukvah je naravno, ker le takrat je to mogoče, ako so zemljiščne knjige tako sestavljene, da jih lahko vsak razu-

mi in da jih lahko dotični urad drži v redu. Res je, da so nereda, ki se v javnih knjigah nahajajo, v prvi vrsti posestniki sami krivi, ker niso za to skrbeli, da bi se zemljišča vselej prepisovala od prednika na naslednika, in od tod je prišlo da so zemljišča, posebno v hribih, še vselej vpisana na ime prvega posestnika. Res je pa na drugi strani, da to prepisovanje zemljišč ni bilo lahko, in to iz teh razlogov. Prvič je bil Terezijanski kataster za vse občine izročen enemu samemu uradu v Gorici, da bi jih hranil in v redu držal. Zarad tega je bilo treba vlagati vse prošnje za premembo vknjiženih lastnikov na sodnijo v Gorici, in posestnikom v oddaljenih okrajih na Bovškem, Tominskem in na Krasu je to sitnosti delalo, in opuščali so toraj vložene dotičnih prošenj. Potem bi bil moral iz rečenih krajev priti vsak v Gorico, ako bi se bil hotel prepričati, jeli dotično zemljišče na ime prednika vknjiženo ali ne. To bi ne bilo le sitno, marveč tudi težavno in s stroški združeno. Vrh tega so prepisovanju v javnih knjigah delala zadržke in ovire razdeljenja dedščin. Ako je n. p. kedo umrl brez oporoke, razdelila se je dedščina med dediče po enakih delih; da bi se vknjiženo posestvo zamoglo natanjčno na naslednike prepisati, trebalo bi bilo razdelitve po zvedencih, kar bi bilo sopet veliko stroškov učinilo. Gledè na vse te ovire, so se nasledniki vknjiženih zemljišč zadovoljili z golo posestjo, in so opuščali popolnoma prepisovanja v javnih knjigah.

To pa je imelo sopet nasledek, da so malo po malem v teku časa pozabili popolnoma številke zemljišč starega katastra, in da so pri prepodajanju posestev naštevati v dotičnih prepodajnih ali odstopnih pismih

Listek.

Drsališče.

V Gorici, 4. dec.

Živimo v zimi. Pratika kaže nedeljo, ura čez poldan, nebo pa jasen obok. Burja je danes prizanesljiva, zrak čist in pozoren, mlado solnce ga le slabo ogreva. Sredi Travnika svira vojaška godba, gospoda raznih jezikov, ver in stanov se sprehaja po trgu. Zaprte izbe so tesne in nezračne, Travnik daje veliko prostora in kisle prvine; med zidovi venejo v tugi leta mladosti, na prostem zajemajo življenje iz življenja svojih tovaršev; hišno bivanje hrani vsakdanji obraz, na trgu se menjajo družbe, noše in postave. Veseli so se stekali Goričani na Travnik okušat prijetnost ubranih glasov.

Pa nestanovitno je vse na svetu, resnica tega izreka se danes potrjuje. Kaj

Travnik? kaj godba? kaj družba? kaj sprehajanje? Vse je zgubilo svojo vrednost, nekaj drugega vleče srca meščanov na se: v Panovci se je led naredil, tam se je drsališče odprlo. Zmrznila je voda, zamrznilo je staro prijateljstvo, Panovec hoče s Travnikom tekmecevati.

Najmrzleji kraj v okolici goriški so močvirna tla v Panovci; gozd jim zakriva jutranje solnce, močvir jim pije solčno gorkoto o poludnevu. Poleti raste tu visoko bičevje, v jeseni krije tla 1-2 čevlja visoko jezero, po zimi se naredi ledeno polje, gladka miza. Po nji so se polzali iz začetka paglavci, pozneje diaki, zdaj blago- in visokorodni meščani. V poetiki se to imenuje gradatio a minori ad majus.

Dober seženj nad močvirom ob hribu pelje cesta, mnogo gledalcev stoji na nji; ustavimo se in pogledimo tudi mi. Kdo so drsalci in kako se drsajo?

Led mrzli, ljubezen gori, mrzli led

gorečo ljubezen budi. Kaj je to? — Na ledu je zginil razloček med meščanstvom in vojaštvom, kupčijski pomočnik smukne mimo gospoda v cesarski suknji in nič se nista zadela. Na ledu molči politično strankovanje, debelega konservativca se prime suh liberallec od zadej za jopič, prvi zdrči, oba se gibljeta z enako hitrostjo. Različnost jezikov ne kali javnega miru na ledenem podu, goriški Italijan ne podstavlja noge Slovencu, Nemeč in baratom Magyar imata zadosti prostora poleg prvih. Med urne drsalce se meša z rahlim zaganjanjem srčna gospodična, stara mamica se da na stolici voziti po ledu, oče pa uči mala fantiča držati ravnotežje na opolzljih tleh, družina si kupuje obele za večerjo in spanje za noč.

Tu se vrti tršast mladeneč v krogu, kakor vreteno, tam leti drugi, tenek in visok, kakor pušica puščena z loka, treči spet zviva in obrača svoj tir v podobi stračije

samo številke cenilnega katastra. Ker je bil pri vsaki sodnji davkarski urad ustanovljen, in je ta hranil cenilno mapo, so tudi c. k. sodnije pri prisojevanju dedščin le številke cenilne mape, ki jim je bila pri rokah, v prisodnem odloku naštevati.

Nasledki vsega tega so pa ti, da sedaj noben posestnik v oddaljenih sodnijskih okrajih ne pozna *knjižnih števil* svojega posestva; da ne more pozvedeti, kedo je na njegova zemljišča vknjižen, in da se ne more na svoje posestvo naravnost vknjižiti.

(Dalje prih.)

Bogoslovska fakultat v Trstu.

Kakor smo te dni brali, je trojica ministrov, Stremayr, Lasser in Glaser, sestavljena v poseben ministerski pododbor, da pretresa konfesionalne postave, ki se imajo predložiti državnemu zboru po božičnih počitnicah. Uradni in poluradni listi so nam že davno naznanjali neke točke novih predlogov. n. pr. o patronatu, o obdačeni cerkvenih beneficijev, o državnem nadzorovanju duhovstva, itd., vendar kaj gotovega nam niso mogli povedati. Zdaj se pa iz zanesljivega vira poizvede, da izmed namerovanih predlogov pride najprvo na vrsto prenarredba bogoslovskih semenišč.

Naš list, ki ne gleda samo na materialne, ampak tudi na verske zadeve (interese) narodove, je že enkrat o tej važni stvari spregovoril. Že takrat smo vidili, kaj nameravajo liberalci s to prenarredbo, in vendar niso oni takrat si še domišljevali, da bodo toliko svojih privržencev v drž. zboru imeli. Kakor je pa znano, nimajo le častivci liberalizma, kterege glasilo je „N. fr. Presse“, premnogo sedežev v drž. zboru, marveč še hujski in nesterpljivejši privrženci demokratiške stranke so si veliko sedežev priborili.

Kaj pa moremo od tih pričakovati? — Dobra nič, ker ti bodo vladne predloge še bolj poo strili in edino le ponižanje cerkve pred očmi imeli. Gosposka zbornica nam ne bo pomagala, ker je, po besedah vrlega Hermana, še bolj liberalna ko poslanska; in tako moramo pričakovati to, kar se na Pruskem godi. Avstrijski vladike bi bili

noge. Tu se primeta dva za roko in drsata uštric; tam se dva druga objameta, eden gleda naprej, drugi nezaj; drugod se spustijo, kakor žerjali eden za drugim v tek, ali gučijo v podobi macedonske falange, za roke držeči se, naprej. Tam se kdo prekučne, drugi se mu smejejo; eni vstanejo hitro, drugim hité znanci na pomoč; vse je veselo, vse dobre volje.

Tako kratkočasenje je novo Goričanom, pa kratek čas jim prinaša korist. Gibanje je človeškemu telesu neobhodno potrebno, naj te prisilijo v sobi popolnoma mirovati, pogineš. Gibanje pospeši kroženje krvi, ter brani zastajanje krvi v posameznih delih telesa. V nasprotnem slučaju se krv raji zbira v žilah privodnicah (venah), ko v odvodnicah (arterijah), ter se zastavlja v doljenjih telesnih delih. Zato zbole prav radi taki ljudje na haemorrhoidah, na jetrih in na želodci.

Toliko večji koristi je gibanje na pro-

gotovo že vložili protest proti temu, ko bi jim bili oni predlogi znani kot gotovi.

Kar se prenarredbe tiče, ni še natanjko znano, kake bodo, vendar to nam oficijozni listi zagotavljajo, da se napravijo fakultati, kakor na vseučiliščih (univerzah) in te bi bile popolnoma državne; zraven bi pa škofi lahko (!) izrejališča (konvikte) imeli, da bi se bogoslovci praktično za pastirstvo izobraževali. Brati je bilo, da nameravajo eno fakultat napraviti v Ljubljani, drugo v Trstu. V Ljubljani bi stala prav in primerno, ne pa tako v Trstu. Trst je veliko pomorsko mesto, polno kupčije in hrupa, neprimerno za studije, ki tirjajo mir. Dozdaj smo videli v Trstu sicer veliko kupčijskih in trgovskih šol in družtev, a drugih zavodov primeroma zelo malo. V tem mestu najdemo okužen zrak, kakor malokje, zato slišimo vsako leto o kužnih boleznih, tukaj je draginja, ki se le po naj večih mestih najde, tam ni sprehajališč, ki so vendar neobhodno potrebne za učečo se mladino, da si ohrani zdravje.

Res, da Trst je sedež namestništva za Primorsko, in da bo vlada želela pod svojimi očmi imeti fakultat, ali je pa resnično središče celega Primorja, če vzamemo ozir na bogoslovce? — Nikakor ne; letos je v goriškem osrednjem semenišči 61 poslušalcev bogoslovja; od tih jih spada na Goriško nadškofijo 41, na Tržaško 8, na Poreško 6 in Krško 2. Razvidno je tedaj, da letos pripada na Trst-Istro le 16 bogoslovcev, med tem ko je Goričanov 45, ker so tudi 5 redovniki Goriški, ki tukaj bogosl. šole obiskujejo. V tem oziru tedaj Trst ni središče in krivično bi bilo, da bi 45 Goričanov moralo domači kraj zapustiti in drugim 16erim se pridružiti. Ako bi bili tudi vsi prostori, — Tržaški, Poreški in Krški škofiji odločeni — napolnjeni, središče ostane nepremaknjeno v Gorici, glede števila bogoslovcev Goriške nadškofije in glede na to, da Poreškim in Krškim bogoslovcem pot do Gorice *po železnici* je le nezdatno daljša, kot v Trst. Stroški za pot od Trsta do Gorice ni treba, da se omenijo in v ozir jemljejo, tako mali so. Vrh tega bi kapucini, frančiskani in usmiljeni bratje ne mogli več tako lahko šol obiskati, ker v Trstu nimajo samostanov.

stem zraku, dihanje je bolj popolno, krv v pljučah pride v večo dotiko z zrakom, polnim kiselca. Stari Galen pravi: Zdravju so najbolj ugodna gibanja združena s primerno dušno zabavo. Na drsališči je vse veselega srca; to stori drsanje koristno.

Drsanje se mora priporočati mestnim ljudem, oni se malo gibljejo, in še to v zaprtih prostorih; zato so blede, suhi ali zabuhli, slabotni, razdražljivi in slabe volje. Drsanje stori človeka vkretnega in spretnega, celo telo se privadi lepemu držanju in gibčnemu previjanju; drsališče deloma pripravlja za salon. Na noge toraj, kogar pete srbé!

Drsanja naj se varuje, kdor ima slaba prsa, komur srce močno bije (Herzklopfen), kogar rado boli grlo, glava, ali kdor nagiba na sušico.

Trst tedaj ni primeren za bogoslovsko fakultat, timveč pa je Gorica za to, rekel bi vstvarjena. Lepi kraj, zdravi zrak, cenejša hrana, prelepa sprehajališča so toliko zavodov v Gorico privabili, da jih nima kmalu toliko kako drugo mesto. Vrh tega bodo škofi imeli konvikte zraven fakultat in za kaj tacega je Trst popolnoma nesposoben. Že zdaj, ko je le mala peščica bogoslovcev v Trstu, ne morejo primerne stanovanja dobiti, kaj bi pa še le pri večem številu bilo? — Gorica pa ima krasno semenišče, ki slovi zastran prostornosti in pripravnosti okrog in okrog; čemu tedaj tako stanovanje zapustiti in drugo negotovo in nepripravno iskati, ko bi gotovo vsi primorski škofi svoje bogoslovce rajši, kakor dozdaj v Gorico, ko pa v nezdravi in hrupapolni Trst pošiljali.

Mi upamo, da se bodo tudi naši poslanci spomnili svoje dežele in ne pustili, da bi Gorica tak zavod zgubila, saj je vendar tudi materialna korist, na katero je treba pri tem se ozirati. Tudi smo gotovi, da se bodo naš *prevz. nadškof* o pravem času oglasili in na pravem mestu stvar pojasnili, da bo na korist bogoslovcem in doželi rešena.

Potreba narodnega šolstva in znani §. 19! —

Že dobro, ali po Sloveniji dosihmal zloglasni in neplodni §. 19. temeljnih državnih postav nam bi imel biti djanski porok, da smemo mili slovenski jezik v vsem javnem življenju, h kojemu spadajo tudi vse više kot niže učilnice, rabiti. Ker so to vprašanje naši tabori in narodni poslanci po zborih že mnogokrat spremljevali, in potrebo in mogočnost vpeljanja nar. jezika dokazali, ker se temu v temeljnih postavah za nas zlo koristnemu §. od iste vlade dopušča, da se mu kar naravnost v obraz bije, kakor poslednje vladne naredbe na Goriškem, v Ljubljani in Kranju, kjer so (v poslednjih dveh mestih) že vsaj paraleleke sè slov. učnim jezikom ustanovljene z dobrim vspehom delovale, ta §. prezirajo in zopet nepostavno šolstvo germanizujejo, naj bode tudi našemu „Glasu“, kteremu lahkomiselnih protivniki vladni (!) duh podtikajo, dovoljeno na tem mestu za danas vsaj par besedic izustiti, ker je to tudi dolžnost slehernega narodnega časopisa. Mi stojimo tedaj na postavni, od svitlega cesarja potrjeni poti, ako od visoke vlade v drž. in drž. zboru in v svojih časnikih resno in brez bojazni zahtevamo, da se ta od iste vlade med §§. državne ustave vrnjeni §. tudi djansko vrši, ali k dokončnemu vršenju saj pot gladi, mesto da se mu od nje zavire postavlja ali clo preklje med noge meče. Upamo, da bodo proti temu nepostavnemu ravnanju narodni poslanci v sedanji sessiji resno svoj glas povzdignili z „quousque tandem“ itd. Vlade dolžnost je, da se srednje šole sè slovenskim podučnim jezikom saj polagoma ustanove in sicer na drž. stroške, za ktere prihaja tudi mnogo denarjev od žuljev slovenskih davkoplačevalcev, t. j. sedanje ponemčevanju služeče učilnice naj bi postale narodne. Ako je v ljudskih šolah in na vadnici sploh učni jezik, slovenski, kaka pe-

dagogična nesmisel (nonsens) mora pač biti, da se mora naša bistra mladina, z nemškimi učnim jezikom, kakor tam v „rajhu“ ali Schweinfurthu mučiti! To ponemčevanje šol otežuje napredek v šolskih naukih ter zaradi tega more marsiktera sicer bistra glava zaostajati, dokler slednjč vse učenje na kól ne obesí, ker si ni še namreč našel tak „nürnbergski lij“, ki bi možgane slov. mladine s celoma z nemščino napolnil. Učenje v ptujščini, kakor smo si večinoma tudi mi srboriti „Glasovci“ (!) skušali, ostane za učence pravo mučenje.

Da je pa mogoče vpeljati narodni jezik v šole, da je to zlo potrebno in koristno, da celo dobro za državo, da se mladina z neavstrijskim, prusačkim duhom ne okuži, so nam v izgled hrvaške gimnazije, kjer je ukazalo šolsko svetovalstvo v Zagrebu brž po oklicani oktoberski diplomi 1860-61 l. narodni jezik nemudoma, upeljati in sicer z porabo vsih obstoječih učiteljskih moči na vsih hrvaških gimnazijih in realkah. In mar menite, da je bilo to res toljkanj težavno, čeravno ni bilo še vsih šolskih hrvaških knjig najti! Da bi se pa učenje v narodnem jeziku učencem polajševalo, je ukazalo tamošnje šolsko svetovalstvo po ukazu dvornega kancelarja Iv. Mažuraniča, sedanjega hrv. bana in slavnega epičnega pesnika: „Smrti Čengić Age“, pomanjkujoče šolske knjige zvedencem proti dotični nagradi (za tiskano polo 16—20 for.) spisati.

Že prvo leto 1860-61, se nam je razlagalo verstvo v hervaškem jeziku. Č. g. katehet Ljud. Slamnik (sedaj vodja reške gimnazije) nam je razlagal vse na podlagi nemške knjige „dr. Martina, cerkvena zgodovina“ v hrvaškem jeziku; težje stvari nam je pa o prostih urah narekoval, in šlo je gladko in z veseljem smo se učili še neznane izraze umetnih besed. Grško, zemljopis in zgodovino nam je v hrv. jeziku slavni Ivan Trdina razlagal, tudi fiziko nam je vrli pisatelj „slovnice hrvatskoga in srbskoga jezika“ g. Vinko Pacelj *) vspešno razlagal in tako je šlo z našo marljivostjo in veseljem do hrvaškega jezika dovolj dobro, akoravno smo se pred do osmega razreda vse predmete v nemščini učili. Nemški jezik je tam obligaten. Le dobre volje je tedaj treba. Kar je bilo na hrvaškem že pred 13. leti mogoče, mar Vi slov. pedagogi, bi to ne bilo tudi pri nas? O priliki še kaj o našem šolstvu, dokler ne bode obveljala resnična, djanska, ne le papirnata veljava 19. §.a

Dopisi.

Iz ipavske doline, 8. dec. 1873. — Ni ga človeka, ki bi trdil, da pošte niso dobre in koristne naprave; nekateri še celo iz števila poštних postaj, ki so v kaki deželi, sklepajo na stopinjo omike njenih prebivalcev. Ko bi bil zadnji sklep veljaven in merodajen, reči bi morali, da je ipavska dolina zelo na slabem sè svojo omiko in svojim napredkom. Tu imamo samo dve poštni postaji, kakor so je imeli naši pra-

dedje pred 200 leti; bile ste v sv. Križu in Podkrajem, a pozneje ste se preselile, prva v Črniče, druga v Ajdovščino. Vsakemu je znano, da vlada pri ustanovljenji poštних postaj ne gleda na dobiček, ampak glavna reč ji je, povspešiti občevanje (komunikacijo); število prebivalcev pa pod Čavnom je precej veliko in posebno v zadnjem času dohaja jim zdatni broj novin in drugih zasebnih pisem, ali kaj pomaga, ker pridejo v prave roke še le čez 14 dni in morda še kasneje, ker tu je vsak pismosec. Jaz nočem tukaj ajdovskemu in čerliškem poštnemu uradu podtikati kako nemarnost — saj drugače nemorejo ravnati — ampak hočem samo spodbuditi Kamenjsko, Vrtovinsko, Skrilsko in sv. Tomažko županijo, da bi vložile prošnjo za ustanovljenje poštne postaje med Ajdovščino in Čerliščami. Kot naj primernejši kraj bi jaz nasvetoval gostilnico pri „Martinu“ (Rebku). Župani na noge! — premislite to nadevo. Pri „Martinu“ je središče med Čerliško in Ajdovsko pošto.

Kamenjska čitalnica spi. Temu spanju ni vzrok dohovščina, kakor je prošlo zimo tožil v „Soči“ nek dopisnik, kateremu je bilo bolj mar, opravljati duhovščino, kot reč sama; vzrokov moramo drugod iskati. Kar odkritosrčno recimo, ti so pri predsedniku samemu. On ni nikdar poklical k seji odbornikov, ne gledal, ali dohajajo redno čitalnični listi, sploh brigal se je za čitalnico toliko, kakor za lanski sneg. Kjer spi predsednik, spijo odborniki, spijo drugi udje, vse je v neredu. Res bi bili imeli dohajati nekateri listi pod naslovom: „Slavna čitalnica v Kamnjah“, ali kdor jih je prvi dobil v roke, odnesil jih je in nazaj jih ni bilo. Zdramate se koj s početkom novega leta čitalnični udje, volite si boljšega predsednika in novi odbor, ter pomagajte čitalnici sopet na noge.

— x —

Ogled.

Avstrija. Zbornica poslancev je pritrdila [v izredni seji 10. t. m.] sklepu više zbornice zaradi pomoči, ki se ima od posojila 80 milijonov nakloniti tudi borski. Zbralo se je bilo še precej poslancev. Za neveljavno je bila v isti seji spoznana volitev dalm. poslanca, odločnega narodnjaka Klaić-a. Predsednik Rechbauer je z obema podpredsednikoma vnovič in zatrdno za predsedništvo izvoljen. Naj važniše pa, kar se je v tej seji zgodilo je nasvet Hohenwartov zastran pojasnilnega pisma, došlega od českih poslancev, kateri nočejo priti v državni zbor. Predsednik jih je bil namreč po navadi povabil v zbor, oni pa v navedenem pismu razlagajo, zakaj da jim ni mogoče priti. To pismo se je prebralo in Hohenwart je nasvetoval, da naj se izroči posebnemu odseku v pretres in sporočevanje. Po praznikih še le pride ta stvar prav za prav na dnevni red; že v seji 10./12. pa je H. rekel, da bi pismo českich poslancev utegnilo postati most med nenazočo državno pravno in sploh vso opozicijo in pa državnim zborom in sedanjo ustavo. Zanimivo je tudi dalje to, da so se te na porazumenje mereče zadeve priprijeli mnogi merodajni časniki obeh strank

n. pr. „Vaterland“, „N. fr. Presse“, „Fremdenblatt“ in nekteri ogerski. Čudno je, da je „Presse“ preteklo nedeljo precej brezstrastno govorila o porazumku in da ga ni kot nemogočega zametala, kakor navadno. Pozneje se je pa že skesala in se začela zopet umikati. Znabiti, da je predaleč zašla, pa da ni imela povelja za to od svojih ministerskih gospodarjev.— Opozicijske izjave v deželnih zborih prihajajo čedalje važniše, sosebno v moravskem. Toliko je gotovo, da se deželni zbori v kljub direktnim volitvam še zmeraj poslužujejo svoje pravice, preiskovati, ali in na koliko so ali utegnejo biti občne državne postave na škodo posamiim deželam.

V „staro“- in „mladočeških“ časnikih se nadaljuje še vedno polemika zavoljo razpora, ki so ga vzročili „mladi“ s tem, da so položili svoje mandate. Krivica mladih je tem večja, ker so v klubovi seji 24. nov. t. l. obljubili, da se podvržejo večini. Šlo je namreč v tej seji za to, ali se imati v deželni zbor pemski, ali ne. (Na državni zbor za zdaj nihče ne misli, ni stari, ni mladi.) Ustavoverci dunajski stavijo vse svoje upanje na Mladočehe; ali oni niso glavni faktor v opozicijski česki politiki, ampak „stari“; in, če pride do kakega pogajanja, bodisi po Hohenwartu ali neposrednje, bodo gotovo stari tisti, do katerih se bode treba obrniti.

Brž po praznikih, to je, kedar se 20. januarja 1874 državni zbor zopet snide, predloži mu ministerstvo tako imenovane *konfessionalne* ali *verske* postave. Ko je bil konkordat odpravljen so nastale v razmerah med katol. cerkvijo in državo neke luknje — pravijo liberalci. Te luknje je treba zdaj zapolniti in zatakuiti. Prav za prav pa gre le za to, da se naturne cerkvene pravice še bolj ostrižejo, ko so se že od l. 1868 naprej sè šolskimi i. dr. postavami; in vse to — brez Rima. Načrti novih versko- ali cerkvenopolitiških postav so neki že davno izgotovljeni; zdaj se le popravljajo in dovršujejo. V ta namen jih v zadnje pretresa ministersk odbor, v katerem so ministri Unger, Glaser, Lasser, Stremayr, Ziemialkovsky. Vseh črtežev skup je 17! „N. fr. Presse“ pravi, da je v črteže marsikaj sprejeto iz pruskich verskih postav od meseca maja t. l., vsled katerih zdaj v Bismarkiji tako lahko škofo preganjajo.

Iz dalmatinskega dež. zbora so izostali vsi italijanski poslanci ali autonomisti (16), ostalih zbornikov je 28. Vlada ne izkaže menda manjšini te ljubavi, da bi zavoljo njenega kujanja zbor razpustila.

Na Ogerskem ni družega, ko krize — politiška, finančna itd. Ministerstvo je začasno zakrpano — dokler ne najdejo namreč sposobnih novih ministrov. Stranke v drž. zboru se rušijo, da je kaj. Če Deak — ogerski modrijan — precej ne umrje ali se ne umakne v privatno življenje, utegne še doživeti da se mu njegova stranka vsa razdrobi. Mož, ki je začel zdaj sloveti, je *Ghyczy*, kateri je spravil na noge novo stranko — „središčno“. In ta potegne bržkone mnogo elementov unih strank in tudi Deakove na-se. Tudi v tem listu že omenjeni grof Sennyey je sedanji vladi, in raznim zbornim strankam strašilo. Bog daj,

*) Oba gg. Ljud. Sl. in V. P. sta bila tačas tudi zaradi njih narod nega mišljenja in redoljuba dež. poslanca na hrvaškem saboru; prvi je zastopal mesto Senj z okolico, drugi pa Karlovec in okolico. Pis.—

da bi ta možak prejel za krmilo. — Nevarna je za ogersko kraljestvo denarna nadloga, kateri ni nobedeu sedanjih ogerskih državnikov kos. Česar smo se bali v Cislajtaciji — zgodilo se je na Ogorskem! Ogerskega posojila namreč se ima udeležiti nemška vlada (v Berlinu) sè 24 milijoni! Je li to le predigra cislajtanskemu posojilu? Da, še tega manjka, pa postanemo „provincija“ velikonemškega cesarstva. Mnogim bo to morebiti prav!

Vnanje države. Za pruski deželni zbor so že pripravljene načrti civilno zakonskih postav in postav zastran rojstnih in mrtvaških bukev. Vlada in zborna večina namreč nameravate vzeti duhovnom pravico, katero sedaj le oni imajo, da zapisujejo rojene, krščene in mrtve, in da njihovi zapiski imajo državno veljavo — ter izročiti zapisavanje rojstev itd. (kakor v Italiji), posebnim uradnikom, ktere imenuje načrt postav „stanske uradnike“ (Standesbeamte), ker imajo vzdrževati razvidnost stanú rojenih in umrlih. Sicer pa pripušča értež, da se ta naloga lahko tudi duhovnom prepusti. Kar se pa tiče zakona, hoče se vpejati splošna civilna poroka in ne le za silo, kakor je pri nas v Avstriji. To, kar se zdaj v Prusiji namerava, je že od nekdanj želja vseh liberalcev, ker mislijo, da po tem duhovščina naj več vpliva zgubi. „Pobožni“ cesar Vilhelm se je tudi pri teh postavah neki obotavljal, predno je dovolil, da se smejo zboru predložiti, ali na zadnje se je vendar le vdal. Ubogi starček! — Spet so dvema škofoma zobé pokazali. Paderbornskemu so plačo ustavili, vratislavskemu pa (Försterju) naložili globe nič manj ko 11600 tolarjev, in te za 29 „prestopkov“ (!) (ali pa 2 leti zapora). Ker mora vsaka reč svoj konec imeti, imel ga bo brez dvoma tudi pruski razpor med katol. cerkvijo in vlado, in ker škofje gotovo ne odjenjajo od trjenja svojih in cerkvenih pravic, morala bo odjenjati vlada od svoje posilnosti. Zakon nature pa je tak, da „plus pressa — plus surget“, t. j. bolj ko bodo cerkev tlačili, bolj se ojači in više vstane.

Starokatoliški „škof“ Reinkens je priobčil neko izjavo proti papeževi encikliki (okrožnici) od 21. nov. Temu „škofu“ bi prav pristopala pruska pikelhavba namesti mitre, kajti on je pravi pionir Bismarkove vlade, ktere ga ona vsako toliko vpreže za kako svoje namerjanje proti katoličanstvu.

V Draždanih je po noči 14. t. m. umrla kraljica Elizabeta, vdova rajnc. kralja pruskega in sestra rajnce matere našega cesarja, — nadvojvodinje Sofije.

Na Francoskem je tedaj konec one dolge obravnave z maršalom Bazaine-om, ktera je trajala 2 meseca. Povedal je „Gl.“ že uni pot, da so ga obsodili k smrti; danes imamo pristaviti, da ga je predsednik Mac Mahon pomilostil. Pošljejo ga na 20 let v zapor na otok St. Marguerite. Obsojenje k smrti je vse prijatle bolj pretreslo, ko njega samega. V pismu, katero je pisal Mac Mahonu po pomiloščenju, pravi da ne bi mu bilo nič žal umreti. — Opravilo se je nekaj dopenilnih volitev; izvoljeni so v 4 krajih republikanci! To vlado vznemirja.

Razpor med Španijo in Ameriko je vendar brez orožja poravnal; „Virginius“ je ameriški vladi že izročen.

Domače novice.

(Deželni zbor) je imel 6. sejó 10. dec. in 7. pa 17. dec.; o tem prihodnjic.

(G. Karol Perinello) je bil 15. t. m. umestjen kot župan goriškega mesta. — Zvečer je šla meščanska godba z mestno zastavo po mestu, tudi gledišče je bilo razsvetljeno na občinske stroške.

(Cena mesa) je zdaj v Gorici določena, saj za nekaj časa. Mesarji so bili prisiljeni, ceno znižati in določiti. Zgodilo se je saj nekaj, kar bi moralo že davno biti.

(Tatje) so 17. t. m. ob 2. popolnoči u-lomili v tobakarnico pri „treh kronah“ v gospojski ulici in vnesli v blagu za 200 gold. vrednosti. Nekateri sumljive osebe so neki že zasačili (v Renčah?).

(Konfiskacija) — „Isonzo“-a list 13. t. m. in „Eco del Lit.“ 18. t. m. sta bila od državnega pravdnistva konfiskovana. Prvi neki zaradi ponatisnjenja sodniškega lista, ki skrivni policiji dovoljuje, hišo preiskovati človeka, ki ki je na sumu v zadevi petard (?); drugi morda zaradi „testamenta fra Galdino-a“, vzrok se še ne zna.

(Pravda „fra Galdino-a“) — pravo ime mu je Don Cassiano Decol — sodelovalca pri „Eco del Lit.“, ktere ga je urednik „Isonzo-a“ tožil zaradi razžaljenja časti po listu, se je vršila 12. in 13. t. m. pri c. k. tribunalu pred porotniki. Tožniku je bil dr. Verzegnassi odvetnik, zatoženca pa je zagovarjal dr. Tonkli. — Obravnava je bila zanimiva, posebno govora odvetnikov; ni čuda, da se je množica poslušalcev drla. Dr. Verzegnassi-ev govor se zdi, da ni učinil pravega utisa pri poslušalcih, dr. Tonklijev govor bil je mojstersko delo v pravdniskem oziru, te je občno menenje, tudi italijanščina mu je gladkejši tekla kot nasprotniku. Zvedenec v tej zadevi rekel je, zaslišalsi razpravo dr. Tonkli-ja: zatoženec mora biti nekrivega spoznan; ali zgodilo se je drugače. — Porotniki so zatoženca enoglasno krivega spoznali. Obsojen je 100 gold. globe, in 100 gold. za pravdne stroške. — Urednik „Eco-a del Lit.“ je bil pa nekrivega spoznan.

Razne vesti.

† — Spazzapan, znani liberallec v Trgu ipavskem, je umrl na legarji (tiphus). Cerkev mu ni dovolila cerkvenega pogreba — zakaj? — Pravijo, ker je do zadnjega ostal očiten sovražnik in zasmehovavec kat. cerkve in njenih zveličavnih naprav, kakor je bil v življenju.

† — Umrl je g. Anton Furlani, bogoslovec II. leta, na svojem domu v Ronkih 15. t. m. ravno na osmino preč. spočetja M. D. kakor je neki sam si prosil. — Bil je blagi mladeneč. — Naj počiva v miru.

— Deželna kmetijska šola v Gorici šteje v slovenskem oddelku 10 učencev, devet domačinov in enega Korošca.

— Za pregnano duhovščino v Švici je daroval p. n. g. prof. dr. Zorn i ces. cekin.

Listnica uredništva. Gg. dopisnikom iz braniške dol., iz Renč, iz Kom.: Hvala, prihodnjic. — G. pisat. Janeza K. Mes. Hvala, bomo natisnili o priložnosti. — G. pisat. o konfes. postavah: Potrpite še malo.

Poslano.

Ker nekteri, pred vsemi neki zakotni pisač v Bovcu, obsojajo dotično vlogo meseca oktobra t. l. šolskemu okrajnemu svetovalstvu v Tominu in ljudstvu lažejo, da podpisani zahtevamo za šolski podnk po 400 gold. plače, ter da smo 27. nov. t. l. v Kobaridu sklenili to tirjati, zato prosimo, da bi nam „Glas“ privolil toliko prostora, da ponatisne našo vlogo 27. novembra t. l.

Slavno c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo.
v Tominu.

Na dotično vlogo podpisanih od 19., oziroma 20. 21. in 22. oktobra t. l., je slavno c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo z dopisom 29. oktobra t. l. št. 350 sporočilo, da hoče zadevno stvar, to je določbo stalne plače duhovnim učiteljem Tominskega okraja v prihodnji seji v presojo vzeti. Ker bi po §. 24. postav od 8. februarja 1869 št. 9. imelo, sl. c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo naj manj enkrat v mesecu v redno posvetovanje se zbrati, zgoditi bi se hilo moralo to tudi v tem mesecu, in vsled omenjenega dopisa imela bi se tudi podpisanih vloga obravnavati in končno določiti. Ker pa sl. c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo podpisanim izida zadevne presoje in sklepa rednega posvetovanja v mesecu novembru t. l. ni sporočilo, zato podpisani še enkrat ponovijo svojo tirjatev v navedeni vlogi s pristavkom, da koncem tega meseca vsi prenehajo sè že pričetim podučevanjeri v šoli. Ako ljudstvo, kakor pravi omenjeni dopis od 29. oktobra 1873 št. 305, našega odstopa ne pričakuje, tudi ne bo hvalilo početja sl. c. kr. okrajnega šolskega svetovalstva, ako zakrivi, da toliko občin brez šolskega poduka ostane.

V Kobaridu 27. novembra 1873.

Jan. Črv 1/r., Jožef Podreka 1/r., Pet. Kobal 1/r., Juri Peternejl 1/r., Ant. Gregorčič 1/r., Ant. Hvalica 1/r., Ant. Pipan 1/r., Miha Strukelj 1/r., Ant. Manzini 1/r., Franjo Smrekar 1/r., Andrej Leban 1/r., Andrej Urbančič 1/r., France Ceket 1/r.

Oznanilnik.

Godba na ledu

v

Panovicu.

V nadeljo 21. t. m. ob 1. uri popoldne bode začetek veselice na za zato nalašč pripravljenem drsališču v PANOVICU.

Pripravljeno bode dobro pivo in vino, kakor tudi merzle jedi.

Povabljeni so uljudno k tej veselici vsi prijatli drsalnice in njenega veselja.

F. ROSENBERGER.